

Miesięcznik nr 1 (164/216/2024) • ISSN 2080-2927 • Pismo bezpłatne • www.eurogospodarka.eu

urogospodarka

styczeń 2024

Ekosystem rozwoju gospodarczego gminy

Rozmowa z
OLGIERDEM DZIEKOŃSKIM
politykiem i działaczem samorządowym

Kongres
Bankowości Detalicznej

By dzieci
były bezpieczne

Migracja
a gospodarka

Szansa
dla rynku ubezpieczeń

WYDARZENIA

6 Aktualności

ROZMOWA MIESIĄCA

8 Po pierwsze program, po drugie instytucje, po trzecie pieniądze, czyli... ekosystem rozwoju gospodarczego gminy – rozmowa z Olgierdem Dziekońskim, architektem, politykiem i działaczem samorządowym

RYNEK

16 Międzynarodowy biznes w warunkach ewolucji w stronę zrównoważonego rozwoju – część 2

FINANSE

24 Klient zawsze pozostaje arbitrem – na marginesie Kongresu Bankowości Detalicznej

28 KNOWLEDGE AS INVESTMENT – Wiedza jako Inwestycja

PRAWO

33 Nie wystarczy prokurator, by dzieci były bezpieczne

42 „Ciekawe czasy” to szansa dla rynku ubezpieczeń, czyli: czego nas uczy tegoroczny Kongres Bancassurance

FELIETON

46 Jak odzyskać poczucie bezpieczeństwa w globalizującym się świecie?

SPOŁECZEŃSTWO

48 Migracje a polska gospodarka

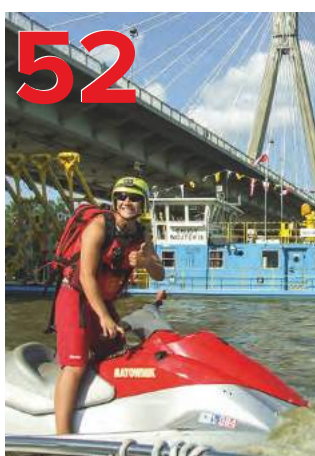
52 Czy jest szansa na bezpieczeństwo nad wodą?

KULTURA

56 Od letniska do twierdzy, czyli jak powstawał Rejon Umocniony Hel

KALEJDOSKOP

64 Marian Gorynia doktorem *honoris causa* Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

Marian Gorynia, Magdalena Śliwińska

Międzynarodowy biznes w warunkach ewolucji w stronę zrównoważonego rozwoju

część 2

W poprzednim numerze miesięcznika „Eurogospodarka” rekomendowaliśmy Państwu pozycję zatytułowaną *Transformacja gospodarki i społeczeństwa na rzecz zrównoważonego rozwoju* wydaną pod redakcją naukową Jerzego W. Pietrewicza i Romana Sobieckiego przez Oficynę Wydawniczą SGH jako plon konferencji poświęconej tym zagadnieniom. W przekonaniu, że podniesione tam zagadnienia wymagają obszernego przybliżenia, przedstawiamy syntetyczną reasumpcję jednego z rozdziałów.

W pierwszej części artykułu omówiliśmy pierwszą rekomendację autorów dotyczącą możliwie ścisłego podporządkowania strategii ekspansji zagranicznej firm celom zrównoważonego rozwoju Organizacji Narodów Zjednoczonych. Wynika ona z przekonania, że chociaż wojna rosyjsko-ukraińska jest wydarzeniem negatywnym z punktu widzenia rozwoju gospodarki światowej, to jednak nie należy w jej obliczu rezygnować z poparcia na rzecz uwzględnienia wymogów zrównoważonego rozwoju w prowadzeniu biznesu międzynarodowego w warunkach ewoluujących procesów internacjonalizacji i globalizacji działalności gospodarczej. W tej części przedstawimy drugą rekomendację, która dotyczy wykorzystania idei i dobrych praktyk przedsiębiorstw zaangażowanych w sprawiedliwy handel (*Fair Trade*).

W kierunku definicji rynków i strategii zrównoważonych

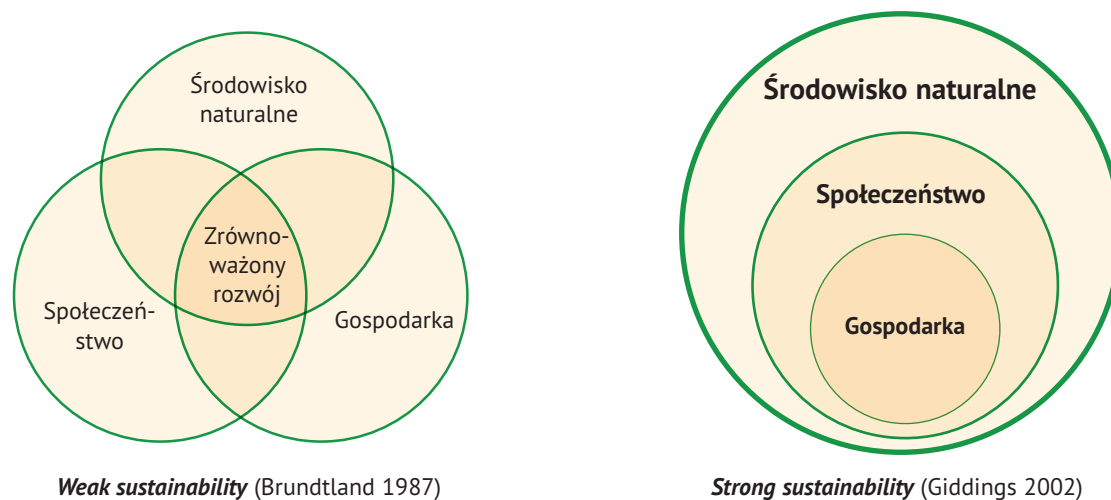
W literaturze przedmiotu zwraca uwagę częste wymienne stosowanie takich określeń, jak rynki zrównoważone, etyczne czy sprawiedliwe, oraz duża trudność w wyborze, które z tych pojęć jest nadrzędne. Wynika to z istnienia wielu definicji zwłaszcza tych dwóch

pierwszych pojęć, uwarunkowań historycznych oraz dużej dynamiki rozwoju tych rynków w ostatnich dekadach. Wydaje się jednak, iż obecnie coraz częściej pojęcie rynków zrównoważonych traktowane jest jako nadrzędne wobec pozostałych wymienionych, co jest związane z rosnącą popularnością tematyki zrównoważonego rozwoju i ogłoszonych przez ONZ 17 celów zrównoważonego rozwoju (*The 17 Sustainable Development Goals (SDGs) to Transform our World*).

Najczęściej rynki zrównoważone definiuje się jako takie, które uwzględniają potrzebę lub przyczyniają się do ochrony środowiska naturalnego i do poprawy warunków życia najuboższych uczestników rynku. Mogłoby się wydawać, że sformułowania: „uwzględniają” bądź „przyczyniają się” stanowią subtelny czy wręcz nieistotną różnicę, jednak gdy odniesie się je do koncepcji tak zwanego *ślabego i silnego zrównoważenia (weak & strong sustainability)*, różnica między nimi staje się bardziej wyrazista.

Komisja Brundtland, która jako pierwsza zdefiniowała w 1987 roku zrównoważony rozwój, postrzegała go jako taki, który zaspokaja obecne potrzeby, nie ograniczając możliwości przyszłych pokoleń do zaspokojenia ich własnych potrzeb, oraz dąży do pogodzenia rozwoju gospodarczego z ochroną równowagi społecznej i środowiskowej. Stąd definicje rynków

Rysunek. Koncepcja „ślabego” i „silnego” zrównoważonego rozwoju

Źródło: Opracowanie na podstawie: Morandín-Ahuerma I., Contreras-Hernández A., Ayala-Ortiz D.A., Pérez-Maqueo O. (2019) Socio-ecosystemic sustainability. *Sustainability* 11(12):3354. <https://doi.org/10.3390/su11123354>

powstały po to, by realizować jeden z celów środowiskowych lub społecznych i całą swą działalność podporządkowują realizacji tego celu, a niejednokrotnie jednocześnie i pozostałych SDGs. Parafrazując pojęcie *born globals*, można je nazwać: *born sustainables*.

Tego typu podejście pozwala zdefiniować rynki zrównoważone jako rynki produktów, które dzięki swoim cechom charakterystycznym lub przeznaczeniu albo społecznie lub środowiskowo odpowiedzialnemu sposobowi produkcji przyczyniają się do zrównoważonego rozwoju lub/ oraz są wytwarzane przez przedsiębiorstwa stosujące strategię zrównoważone i/lub stanowiące modele zrównoważonego biznesu. Można się spodziewać, że coraz ważniejszym kierunkiem badań będzie podejmowanie prób określania poziomu zrównoważenia poszczególnych rynków i produktów, co przy tak dużej ilości kryteriów i celów będzie stanowić ogromne wyzwanie.

Ten model mógłby stanowić punkt wyjścia dla prób pomiaru poziomu zrównoważenia przedsiębiorstwa. Wymienione determinanty nakładają się bowiem na siebie, w związku z czym niektóre przedsiębiorstwa

będzie można uznać za zrównoważone, gdy ich produkty będą się charakteryzować jedną z wymienionych cech, jednak będą i takie, które będą jednocześnie spełniać wszystkie cztery warunki. Mogą się one też różnić intensywnością spełniania poszczególnych warunków.

Przedstawiony sposób postrzegania rynków zrównoważonych może zatem stanowić podstawę do analizy zrównoważonych strategii przedsiębiorstw i modeli zrównoważonego biznesu oraz budowy narzędzi do analizy poziomu ich zrównoważenia z punktu widzenia realizacji SDGs. Strategie zrównoważone i modele biznesu mogą bowiem w różnym stopniu i zakresie uwzględniać elementy stanowiące determinanty rynków zrównoważonych.

Rozróżnienia wymaga chociażby strategia podnoszenia konkurencyjności w sposób zrównoważony za pomocą certyfikatów czy prywatnych programów zrównoważonych, odnosząca się do koncepcji tak zwanego *weak sustainability*, od strategii budowania konkurencyjności na aspektach związanych ze zrównoważonym

rozwojem, jak ma to miejsce w przypadku *born sustainables*, a więc tych modeli zrównoważonego biznesu, które całkowicie podporządkowują swą działalność realizacji jakiegoś konkretnego celu społecznego lub środowiskowego, i które w dużo większym stopniu nawiązują do koncepcji *strong sustainability*.

W debacie na temat zakresu, w jakim wymogi dotyczące zrównoważonego rozwoju powinny być przedmiotem ogólnych regulacji stanowiących ramy prawne funkcjonowania rynków, a do jakiego stopnia powinny być przedmiotem konkurencji rynkowej, kluczową rolę odgrywają dwa pytania. Po pierwsze: czy zrównoważony biznes się opłaca i może być konkurencyjny, w związku z czym, które modele biznesu czy strategię zrównoważone mogą to zagwarantować i jakie czynniki wpływają na ewentualny sukces w tym zakresie. Innymi słowy: które elementy działalności warto w największym stopniu rozwijać w kierunku zrównoważonym i w jaki sposób, by zyskać największe uznanie w oczach konsumentów i kontrahentów. Po drugie: czy realizacja celów związanych ze zrównoważonym rozwojem poprzez mechanizm rynkowy nie prowadzi do obniżania poprzeczki dla realizacji tych celów.

Na pytania te brakuje jednoznacznych odpowiedzi, a badania naukowe skupiają się na obserwacjach i analizie praktyki gospodarczej. W tym kontekście na szczególną uwagę zasługują przedsiębiorstwa *Fair Trade* będące typowymi przedstawicielami *born sustainables*, które całą swą działalność podporządkowały realizacji celu społecznego polegającego na walce ze skrajnym ubóstwem i marginalizacją producentów i pracowników i które starają się wszystkie wymiary swej działalności podporządkować temu celowi oraz idei zrównoważonego rozwoju.

Rekomendacja druga: wykorzystanie idei i dobrych praktyk przedsiębiorstw zaangażowanych w Sprawiedliwy Handel (*Fair Trade*)

Z powyższych względów drugą rekomendacją stanowi szersze wykorzystanie idei i dobrych praktyk przedsiębiorstw zaangażowanych w Sprawiedliwy Handel, prowadzące do oparcia przewagi konkurencyjnej firm na konkretnych elementach zrównoważonego rozwoju. Nie chodzi zatem o to, by przedsiębiorstwa konkurowały ze sobą i rozwijały różne formy ekspansji zagranicznej, uwzględniając w mniejszym lub większym stopniu wymogi zrównoważonego rozwoju wyrażone między innymi w 17 SDGs, lecz by oparły budowę swej pozycji konkurencyjnej na elementach zrównoważonego rozwoju wyrażonych w tych celach.

Dobry przykład w tym względzie stanowi Gebana. Jest to szwajcarskie przedsiębiorstwo, którego historia sięga lat 70. XX wieku i początków działalności ruchu społecznego na rzecz walki z nadmiernym wykorzystywaniem pracowników plantacji bananów w Ameryce Łacińskiej. Podobnie jak w przypadku holenderskiego Fairtrade Original, z przekształcenia działającego stowarzyszenia powstało w 1990 roku przedsiębiorstwo, które dynamicznie się rozwijało w kolejnych dekadach.

Gebana jest importerem owoców i artykułów spożywczych z różnych stron świata, a uznanie na rynku zdobyła ze względu na szczególny model biznesu i konsekwencję w realizacji misji oraz rozwijaniu partnerstwa z producentami z globalnego Południa. Charakterystyczne dla jej działalności jest holistyczne podejście do zrównoważonego rozwoju oraz uwzględnianie i łączenie wielu jego aspektów. Właśnie tym

przekonuje konsumentów do swoich produktów. Przedsiębiorstwo to dba zarówno o aspekty społeczne, jak i środowiskowe zrównoważonego rozwoju poprzez sprzedaż ekologicznych produktów *Fair Trade* (blisko 90 proc. wszystkich produktów jest certyfikowanych jako organiczne).

W celu tworzenia nowych miejsc pracy i umożliwienia tworzenia wartości dodanej przez zmarginalizowane społeczności Gebana podejmuje ryzykowne inwestycje w takich miejscach, jak Burkina Faso, Togo czy Benin. Dbą o to, by sprzedawane owoce dojrzewały w naturalny sposób, co się wiąże wprawdzie z okresowym brakiem dostępności pewnych towarów, ale pozwala na dostarczanie produktów o najwyższej jakości z punktu widzenia wartości odżywczych i walorów smakowych oraz unikanie kosztownego magazynowania u pośredników.

Dzięki oparciu się na handlu bezpośrednim blisko 70 proc. produktów tej firmy nigdy nie jest przepakowywana, a 50 proc. produktów trafia do odbiorców ostatecznych bezpośrednio od producentów. To ważny aspekt jej działalności, ponieważ uwzględnianie kwestii związanych ze zrównoważonym rozwojem na wszystkich etapach łańcucha dostaw jest niezwykle istotne, a transport i logistyka stanowią z punktu

widzenia sprawiedliwego i zrównoważonego handlu ogromne wyzwanie. Gebana stosuje certyfikat *Fairtrade*^{*}, pomimo że dla zmarginalizowanych społeczności robi więcej niż wymagają tego kryteria tego systemu certyfikacyjnego. Przykładowo: w przypadku zakupów przez sklep internetowy wypłaca rodzinom rolników dodatkowo 10 proc. ceny sprzedaży niezależnie od zapłaty za towar wynikającej z ceny *Fair Trade* oraz od premii rozwojowej za produkty organiczne oraz *Fair Trade*. Oznacza to, że poziom zrównoważenia

* „Fairtrade” pisane łącznie z wielkiej litery odnosi się do konkretnego systemu certyfikacji opartego na kryteriach sformułowanych przez organizację Fairtrade International, właściciela etykiety Fairtrade. Natomiast „Fair Trade” pisane rozłącznie z wielkich liter odnosi się do ruchu społeczno-biznesowego, obejmującego również inne systemy certyfikacji, działającego na rzecz walki ze skrajnym ubóstwem poprzez włączanie najuboższych uczestników rynku globalnego do wymiany międzynarodowej na warunkach umożliwiających ich rozwój oraz podniesienie poziomu życia i poprawę warunków pracy. Pojęcia „Fair Trade” oraz jego polski odpowiednik „Sprawiedliwy Handel” są stosowane w polskiej literaturze wymienne.

przedsiębiorstwa w kontekście przyczyniania się przez nie do realizacji SDGs, nawet w przypadku tak skrajnego typu modelu zrównoważonego biznesu jak *born sustainables*, może być sprawiedliwy i opłacalny.

Zakończenie

Niniejsze rozważania stanowią głos w dyskusji na temat szukania złotego środka pomiędzy włączaniem zasad dotyczących zrównoważonego rozwoju do ram prawnych funkcjonowania rynku w wymiarze krajowym i międzynarodowym a pozostawieniem realizacji celów zrównoważonego rozwoju siłom rynkowym. Tak jak bowiem nikt nie ma obecnie wątpliwości, że umiędzynarodowienie biznesu powinno się odbywać w zgodzie z wymogami zrównoważonego rozwoju, tak zasadnicze wątpliwości dotyczą problemu, do jakiego stopnia kwestie te powinny być przedmiotem regulacji odgórnych, a w jakim zakresie powinno się je pozostawić konkurencji rynkowej.

Szukanie złotego środka jest wyzwaniem. Z jednej bowiem strony dylemat ten stanowi nową odsłonę

odwiecznego pytania zadawanego przez ekonomistów: „ile państwa w gospodarce”, a z drugiej strony dotyczy dynamicznie rozwijającego się interdyscyplinarnego obszaru nauki dotyczącego zrównoważonego rozwoju, którego pojęcia, definicje i koncepcje obecnie się kształtują. Wydaje się, że poszukiwaniu złotego środka powinny towarzyszyć próby stworzenia mierników i narzędzi do diagnozy poziomu zrównoważenia przedsiębiorstw oraz podjęcie na ich podstawie badań empirycznych.

Praktyka gospodarcza pokazuje, że zrównoważony biznes może być opłacalny i stosowanie elementów zrównoważonego rozwoju do budowania przewagi konkurencyjnej może być skuteczną strategią rozwoju. Co więcej, przytoczone przykłady *born sustainables* dowodzą, że zostawienie przestrzeni dla konkurencji w tym obszarze może prowadzić do stałego podnoszenia poprzeczki w zakresie realizacji celów społecznych i środowiskowych przez przedsiębiorstwa, podnoszenia świadomości społeczeństwa na temat wyzwań globalnych i w związku z tym zwiększenia skuteczności wysiłków podejmowanych przez państwa i organizacje międzynarodowe na rzecz realizacji SDGs.

*Świadome społeczeństwo, wyborcy i konsumenci, stawiają bowiem wyższe wymagania zarówno politykom odpowiedzialnym za tworzenie prawa, jak i przedsiębiorstwom oferującym produkty i usługi na rynku. Pojawia się zatem przestrzeń dla modyfikacji roli państwa w gospodarce, idącej w kierunku zwiększenia wysiłków na rzecz uświadamiania społeczeństwa na temat globalnych wyzwań o charakterze społecznym, gospodarczym i środowiskowym, wspierania inicjatyw społecznych, które tę świadomość podnoszą, oraz udostępniania szeroko rozumianej infrastruktury instytucjonalnej ułatwiającej samoorganizację oddolnych inicjatyw społeczno-biznesowych, takich jak *Fair Trade*.*

Wydaje się, że wnioski te nie tylko nie tracą, lecz wręcz zyskują na znaczeniu w obliczu wyzwań i problemów wynikających z pandemii COVID-19 oraz tych, które się pojawią jako konsekwencja wojny w Ukrainie. Z jednej strony w wyniku nieuchronnego kryzysu spowolnieniu ulec może realizacja większości SDGs, choć pojawiają się również i głosy, że wojna może prowadzić do przyspieszenia transformacji energetycznej

Europy, chociażby ze względu na chęć ograniczenia uzależnienia się od importu rosyjskiej ropy i gazu. Z drugiej natomiast strony można się spodziewać, że aspekty społeczne zrównoważonego rozwoju nabiorą nowego wymiaru i będą w znacznie większym stopniu dotyczyły włączenia się biznesu w rozwiązywanie problemów społecznych, które pojawią się w związku z inwazją na Ukrainę tu na miejscu, w Europie, w wyniku kryzysu gospodarczego i migracyjnego.

Jak trudne jest włączanie takich wartości jak solidarność i współodpowiedzialność za najsłabszych uczestników rynku w decyzje biznesowe, widać gdy mowa o sankcjach wobec Rosji. W przypadku Ukrainy Zachód nie jest gotów do zapłaty doraźnej ceny mierzonej spadkiem dobrobytu za obronę wartości humanitarnych. ■

Marian Gorynia
Magdalena Śliwińska

Instytut Gospodarki Międzynarodowej
Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu

Fot. Shutterstock